S.N.D.T. Women's University
1, Nathibai Thackersey Road,
New Marine Lines, Churchgate,
MUMBAI - 400 020.
Phone : + 91 22 2203 1879
Fax : + 91 22 2201 6226

श्रीमती ना. दा. ठाकरसी महिला विद्यापीठ
१, नाथीबाई ठाकरसी मार्ग, न्यु मरिन लाईन,
चर्चगेट, मुंबई - ४०० ०२०.
Telegram : UNIWOMEN
Website : sndt.ac.in

जावक क्र. विशेष कक्ष/अ-०४/२०२३-२४/१२ . **दि.** १६/०५/२०२३

परिपत्रक :

विषय : विद्यापीठातील पदव्युत्तर विभाग, संचलित व संलग्न महाविद्यालयांतील अभ्यासक्रमांत विद्यार्थ्यांना द्यावयाच्या प्रवेशासंबंधात अनुसरावयाची कार्यपध्दती ...

संदर्भ : १) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची पत्रं क्रमांक :
- D.O.No.F.1-6/89(SCT), दि. 30.07.1989,
- D.O.No.F.1-4/97(SCT), दि. 18.06.1997,
- F.1-5/2006(SCT), दि. 25.08.2006

२) महाराष्ट्र शासन, उच्च व तंत्र आणि सेवायोजन विभाग, मंत्रालय यांचे
- शा. नि. क्र. युएसजी-१४९३/(२४२८)/विशि-४, दि. २३.०६.१९९४
- शा. नि. क्र. युएसजी-१४९४/१६११४/(२९०३)/ विशि-४, दि. १९.०१.१९९५
- शा. नि. क्र. टीईएम ३३९७/१२९२६/(९०८६)तांशि-१, दि. ११.०७.१९९७
- पत्र क्र. बीयुसी-२००९/(२३/९)मशि-५, दि. २३.०१.२००९
- शा. परि. क्र. संकीर्ण-२०१९/प्र.क्र.२२/विशि-३, दि. ०८.०३.२०१९

३) महाराष्ट्र ॲक्ट नं. XXX ऑफ २००६, दि. ०१.०८.२००६

४) महाराष्ट्र शासन, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय यांचा,
- शा. नि. क्र. बीसीसी-१०९४/सीआर-५७/९४/१६-ब, दि. ०५.१२.१९९४

महोदया / महोदय,

विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली आणि महाराष्ट्र राज्य शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, विद्यापीठातील विविध पदव्युत्तर विभाग, संचलित व संलग्न महाविद्यालयांतील सर्व अनुदानित व विना-अनुदानित (पदवी, पदव्युत्तर, एम.फील., पी.एच.डी. वगैर... सर्व) अभ्यासक्रमांतील प्रवेशामध्ये आरक्षण धोरणाची अंमलबजावणी करणेचे निर्देश आहेत. त्यानुसार अभ्यासक्रमांमध्ये विद्यार्थ्यांना द्यावयाच्या प्रवेशासंबंधात अनुसरावयाची कार्यपध्दती खालीलप्रमाणे विहित करण्यात येत आहे ;

(१) अभ्यासक्रमाची जाहिरात / प्रसिध्दी करणे :

महाविद्यालय/विभागामध्ये शिकविल्या जाणा-या सर्व अभ्यासक्रमांची आरक्षण संदर्भासह, प्रिंट आणि इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांद्वारे योग्य जाहिरात प्रसिध्द करावी.

(२) प्रवेश समिती गठित करणे :

विद्यापीठ अनुदान आयोग व राज्य शासनाने निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, प्रवेशांमध्ये आरक्षण धोरणाची काटेकोर अंमलबजावणी करण्यासाठी महाविद्यालय/विभाग स्तरावर खालील प्रमाणे 'प्रवेश समिती' गठित करावी. प्रवेश समितीवर 'मागासवर्ग प्रतिनिधी'चे नाव विद्यापीठाद्वारे कळविण्यात येईल.

अ.क्र.	समिती	संबंधीतांची नावे	पदनाम	सही व दुरध्वनी क्र.
१.	अध्यक्ष			
२.	सदस्य			
३.	सदस्य			
४.	सदस्य			
५.	मागासवर्ग प्रतिनिधी			

ज्या अभ्यासक्रमासाठी केंद्रीयभूत प्रवेश संरचना आहे, त्या महाविद्यालयात/विभागात सदर समिती 'स्थानिक प्रवेश समिती' म्हणून कार्यरत असेल.

(३) अभ्यासक्रम निहाय सामाईक यादी तयार करणे :

शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशामध्ये 'अभ्यासक्रम निहाय आरक्षण' धोरण लागू आहे. प्रवेश समितीने प्रवेशासाठी अर्ज केलेल्या विद्यार्थ्यांची प्रथम अभ्यासक्रमनिहाय विभागणी करावी. तद्नंतर प्रत्येक अभ्यासक्रमनिहाय पात्रताधारक (सर्व) विद्यार्थ्यांची (मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसह) 'गुणवत्ता/गुणांकनिहाय सामाईक यादी' तयार करावी. (थोडक्यात, जेवढे अभ्यासक्रम शिकविले जातात, तेवढया स्वतंत्र याद्या तयार होतील.)

(४) अभ्यासक्रम निहाय प्रवेश क्षमतेवर आरक्षण धोरणाची अंमलबजावणी करणे :

प्रत्येक शैक्षणिक संस्थेतील अभ्यासक्रमनिहाय 'एकूण प्रवेश क्षमतेवर आरक्षण' धोरण लागू आहे. त्याप्रमाणे प्रत्येक अभ्यासक्रमाच्या एकूण प्रवेश क्षमतेच्या ४० टक्के जागा खुल्या वर्गाला राहतील आणि ६० टक्के जागा मागास प्रवर्गासाठी खालील प्रमाणात (टक्केवारीप्रमाणे) राखीव असतील ;

अ.क्र.	मागासप्रवर्ग	(Backward Class Category)	आरक्षणाची टक्केवारी
०१.	अनुसूचित जाती	(Scheduled Caste)	१३ %
०२.	अनुसूचित जमाती	(Scheduled Tribe)	०७ %
०३.	विमुक्त जाती (अ)	(De-notified Tribes-A)	०३ %
०४.	भटक्या जमाती (ब)	(Nomadic Tribes-B)	२.५ %
०५.	भटक्या जमाती (क)	(Nomadic Tribes-C)	३.५ %
०६.	भटक्या जमाती (ड)	(Nomadic Tribes-D)	०२ %
०७.	इतर मागासवर्ग	(Other Backward Class)	१९ %
०८.	आर्थिकदृष्टया दुर्बल घटक	(Economically Weaker Section)	१० %
	एकुण		६० %

उपरोक्तप्रमाणे खुला वर्ग व मागास प्रवर्गासाठी राखीव केलेल्या जागा भरण्याची कार्यवाही खालीलप्रमाणे करावी ;

(अ) खुल्या वर्गाच्या ४० टक्के जागा भरणे :

प्रत्येक अभ्यासक्रमनिहाय एकूण प्रवेश क्षमतेच्या ४० टक्के विद्यार्थी संख्या ही खुल्या प्रवर्गातून प्रवेशासाठी पात्र ठरते. त्यासाठी उपरोक्त (३) प्रमाणे तयार केलेली 'गुणवत्ता/गुणांकनिहाय सामाईक यादी' मधील सुरुवातीच्या ४० टक्के विद्यार्थ्यांची खुल्या प्रवर्गासाठी निवड करावी. सदर यादीत निवड झालेल्या मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना खुल्या प्रवर्गातूनच प्रवेश देण्यात यावा, त्यांचा समावेश मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी तयार केलेल्या यादीत करू नये.

(ब) मागासवर्गीयांच्या ६० टक्के राखीव जागा भरण्याची कार्यपध्दती :

(i) उपरोक्त (अ) प्रमाणे खुल्या वर्गाच्या ४० टक्के जागांसाठी निवड झालेल्या मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्यानंतर खालोखाल गुणवत्ता/गुणांक प्राप्त केलेल्या मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्या 'मागासप्रवर्ग निहाय स्वतंत्र याद्या' तयार कराव्यात. (जसे की, अ.जाती, अ.जमाती, वि.जा.-अ, भ.ज.-ब, भ.ज.-क, भ.ज.-ड, इमाव व आ.दु.घटक याप्रमाणे...) सदर याद्या त्या-त्या मागासप्रवर्गाच्या विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्ता/गुणांकानिहाय असतील. तद्नंतर, उपरोक्त (४) मध्ये विहित टक्केवारीप्रमाणे प्रत्येक मागासप्रवर्गाच्या वाटयाला आलेल्या जागांवर, सदर याद्यांमधील विद्यार्थ्यांना प्रवेश द्यावेत.

(ii) उपरोक्त (ब) (i) प्रमाणे प्रवेश प्रक्रिया राबविल्यानंतर, जर कोणत्याही मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षित असलेल्या जागांपैकी काही जागा रिक्त राहिल्यास, अशा जागांपैकी एकूण प्रवेश क्षमतेच्या जास्तीत जास्त ०२ टक्केपर्यंत विशेष मागास प्रवर्गातील (SBC) विद्यार्थ्यांना गुणत्तेनुसार प्रवेशासाठी प्राधान्य देण्यात यावे.

(iii) उपरोक्त (ब) (ii) नुसार ०२ टक्केपर्यंत विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना प्रवेश देवूनही जर मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षित असलेल्या जागांपैकी काही जागा रिक्त राहिल्या तर, अशा रिक्त जागा खालीलप्रमाणे मागासवर्गीय प्रवर्गांच्या गटांमधील अन्य प्रवर्गातून गुणवत्तेनुसार अदलाबदलीने (Inter-Changeability ने) भराव्यात ;

२/३...

गट १	अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती	या दोन प्रवर्गात अदलाबदल करावी.
गट २	विमुक्त जाती (अ) आणि भटक्या जमाती (ब)	या दोन प्रवर्गात अदलाबदल करावी.
गट ३	भटक्या जमाती (क) आणि भटक्या जमाती (ड) आणि इतर मागासवर्ग	या तीन प्रवर्गात अदलाबदल करावी.

(iv) उपरोक्त (ब) (iii) नुसार, संबंधीत गटांमध्ये अदलाबदल करून झाल्यानंतरही मागासवर्गीय प्रवर्गांच्या जागा रिक्त राहिल्या तर, त्या जागा अन्य सर्व मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांची गुणवत्तेनुसार सरमिसळ करून भरण्यात याव्यात.

(v) उपरोक्त (ब) (iv) नुसार, कार्यवाही केल्यानंतरही मागासवर्गीय प्रवर्गाच्या जागा रिक्त राहील्यास, प्रवेश समितीने निर्णय घेऊन सदर जागा खुल्या प्रवर्गातून गुणवत्तेनुसार भराव्यात व रिक्त ठेवू नयेत. केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल विद्यापीठाचे कुलसचिव व विशेष कक्षाला पाठविण्यात यावा.

सर्वसाधारण सुचना :

- नियमानुसार आरक्षण धोरणाची अंमलबजावणी करणेकामी काही अडचणी असल्यास, विद्यापीठातील विशेष कक्षाला संपर्क करावा.
- विद्यापीठ अनुदान आयोग/राज्य शासन व विद्यापीठाने वेळोवेळी निर्गमित केलेली परिपत्रकं / निर्णयांनुसार अपंग, सैन्य दलात सक्रिय सेवेत असलेले (ॲक्टीव्ह सर्व्हिसेस) / कर्मचारी तसेच माजी सैनिक यांची पाल्ये व खेळाडू हया वर्गवारीत विद्यार्थ्यांना त्यांच्या विहित टक्केवारीनुसार त्यांच्या संबंधीत खुल्या किंवा मागासवर्गीय प्रवर्गातील राखीव जागांमधून आडवे (Hotizontal) आरक्षण देण्यात यावे.
- खुल्या प्रवर्गातून निवड झालेल्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांचे देखील, शिष्यवृत्ती आणि फ्रि-शिपचे अर्ज न चुकता विहित मुदतीत भरुन घ्यावेत आणि सदर अर्जांची विहित मुदतीत पडताळणीची कार्यवाही पुर्ण करावी.
- शासनाकडून प्रतिपुर्ती केली जाणारी कोणतीही फी (शुल्क) प्रवेशाच्या वेळी विद्यार्थ्यांकडून वसूल करू नये.
- महाराष्ट्र राज्याबाहेरील अन्य राज्यातून स्थलांतरित होऊन आलेल्या, मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना प्रवेशाच्या वेळी मागासवर्गीयांच्या राखीव जागेवर प्रवेश देण्यात येऊ नयेत. त्यांना खुल्या प्रवर्गातून प्रवेश देण्यात यावा.
- विद्यार्थ्यांना वसतीगृहाची सोय उपलब्ध असल्यास, वसतीगृहाची एकूण प्रवेश क्षमता विचारात घेऊन उपरोक्त क्र. ४ प्रमाणे आरक्षणाची अंमलबजावणी करावी.

(डॉ. विलास नांदवडेकर)
कुलसचिव

प्रती : मा. प्राचार्य/विभागप्रमुख/संचालक/प्रभारी,
विद्यापीठाचे सर्व पदव्युत्तर विभाग, संचलित व संलग्न महाविद्यालये,
महाराष्ट्र राज्य.

भारतीय संविधानानुसार व मंडल आयोगाने
केलेल्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना
अकृषि विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय/
अशासकीय कला/वाणिज्य/विज्ञान/शिक्षणशास्त्र
या शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशासाठी आरक्षण..

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक:युएसजी-१४९३/[२४२८]/विशि-४
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : २३ जून, १९९४

वाचा:- १] शासन निर्णय, शिक्षण विभाग क्र. एमआयएस-१०७४/१३०३ एम
दिनांक २७ जून, १९७४.
२] शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-
१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दि. २३ मार्च, १९९४.
३] शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग
क्र. युएसजी-१४९३/[२४२८]/विशि-४ , दि. १० मे, १९९४
४] शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग
क्र. युएसजी-१४९३/[२४२८]/विशि-४, दि. १३ मे, १९९४.

शासन निर्णय:- शासन निर्णय, शिक्षण विभाग क्र. एमआयएस-१०७४/१३०३-एम, दिनांक २७ जून, १९७४ अन्वये, शासकीय/अशासकीय शिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेशासाठी खालीलप्रमाणे आरक्षण विहित करण्यांत आले आहे:-

१] अनुसूचित जाती आणि नवबौद्ध	१३%
२] अनुसूचित जमाती [विनिर्दिष्ट भागा-व्यतिरिक्त इतर भागातील धरून]	७%
३] विमुक्त आणि भटक्या जमाती	४%
४] इतर मागासवर्गीय	१०%
एकुण:-	३४%

..२/-

२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब दिनांक २३.३.१९९४ अन्वये मंडल आयोगाच्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना, तसेच विमुक्त जाती व भटक्या जमातीकरिता खालीलप्रमाणे सुधारित आरक्षण विहित करण्यांत आले आहे.

अ] विमुक्त जाती [१४ व तत्सम जाती]	३%
ब] भटक्या जमाती [जानेवारी १९९० पूर्वीच्या	२.५%
क] भटक्या जमाती [धनगर व तत्सम जमाती यादी जोडल्याप्रमाणे]	३.५%
ड] भटक्या जमाती [वंजारी व तत्सम जमाती यादी जोडल्याप्रमाणे]	२%
इ] इतर मागासवर्गीय [ओ.बी.सी.]	१९%
एकुण:-	३०%

३. शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश देण्यासाठी, अपंग, संरक्षण सेवा, अनिवासी भारतीय, भारत सरकारचे नामनिर्देशित उमेदवार वगैरे विविध गटांकरिता सुध्दा आरक्षण असते. तेव्हा या सर्व बाबींचा विचार करून मागासवर्गीयांच्या घटनेत मान्य गटांकरिता १९९४-९५ या शैक्षणिक वर्षापासून शासकीय/अशासकीय, अनुदानित व विना अनुदानित कला, वाणिज्य, विज्ञान, शिक्षणशास्त्र इत्यादी संस्थांमध्ये [illegible] खालील प्रमाणे राखीव जागांचे प्रमाण विहित करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे:

१] अनुसूचित जाती व अनुसूचित जातीमधील बौध्दधर्म स्विकारलेल्या व्यक्ती.	१३%
२] अनुसूचित जमाती	७%
३] विमुक्त जाती [१४ तत्सम जाती]	३%
४] भटक्या जमाती [जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती]	२.५%
५] भटक्या जमाती [धनगर व तत्सम जमाती यादी जोडल्याप्रमाणे]	३.५%
६] भटक्या जमाती [वंजारी व तत्सम जमाती यादी जोडल्याप्रमाणे]	२%
७] इतर मागासवर्गीयांकरिता [ओ.बी.सी.]	१९%
एकुण:-	५०%

४. सदर आरक्षण प्रत्येक संस्थांमध्ये अभ्यासक्रम निहाय असेल आणि ते मुक्त आणि मूल्यधारित जागांकरिता त्यांच्या त्यांच्या प्रमाणांत असेल.

५. आरक्षित जागा या प्रथमत: भरण्यात याव्यात. मात्र आरक्षित जागांवर प्रवेश मिळाला तरी गुणवत्तेनुसार त्या उमेदवारांच्या अभ्यासक्रम किंवा संस्था याबाबतच्या काही सर्व फक्त वरच्या पसंतीकरिता अराखीव जागांमधून प्रवेश देण्यासाठी त्यांच्या विनंतीनुसार पुनर्विचार करण्यात यावा.

६. शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश देतांना एखाद्या प्रवर्गाचा उमेदवार न मिळाल्यास ते आरक्षण अनुशेष म्हणून पुढे ओढण्यात येत नसल्यामुळे व ते त्याच वर्षी भरावयाचे असल्यामुळे मागासवर्गाच्या इतर गटातील उमेदवारांना प्रवेश देऊन आरक्षण पूर्ण करण्यात यावे. यासाठी दिनांक २७ जून, १९७४ च्या परिच्छेद-२ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार कार्यवाही करण्यांत यावी. मात्र अदलाबदलीने इतर प्रवर्गातून भरण्याची तरतूद करतांना अशा त-हेने उपलब्ध मागासवर्गीयांची संख्या मूळ आरक्षण अधिक अदलाबदलीने झालेले विद्यार्थी यांची संख्या धरून ५०% पेक्षा अधिक असणार नाही.

७. मंडल आयोगाच्या शिफारशीनुसार "क्रीमीलेयर" चे तत्व केंद्र शासनाने मान्य केले आहे. यासंदर्भात सविस्तर आदेश, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व पर्यटन विभागाकडून निर्गमित करण्यांत आलेले आहेत. समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व पर्यटन विभागाच्या आदेशाप्रमाणे पुढील कार्यवाही करण्यांत यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

सही/-

[मा. ना. कांबळे]
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन,

प्रति,

कुलसचिव, एस. एन. डी. टी. महिला विद्यापीठ, मुंबई.

भटक्या जमाती "क"

धनगर व त्याच्या तत्सम जातींची यादी

धनगरः- [१] अहिर, [२] डागे, [३] गटारी, [४] हंडे,
[५] तेलवर, [६] हटकर, [७] हाटकर [८] शेगर
[९] खुटेकर , [१०] तेलंगी [११] तेल्लारी,
[१२] कोकणी धनगर, [१३] कानडे, [१४] वऱ्हाडे-
धनगर, [१५] झाडे [१६] झेडे, [१७] कुरमार,
[१८] माहुरे , [१९] लाडसे, [२०]सनगर [२१] धन्वर

[सीबीसी-१०८९/[२०३]/मावक-५ दि.२५ मे १९९०अन्वये]

भटक्या जमाती "ड"

वंजारी व तत्सम जातींची यादी

वंजार, वंजारा , वंजारी

312/75

मागासवर्गीयांसाठी आरक्षीत पदे-
उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास अदलाबदलीने पदे भरणे,
पदे आरक्षणातून मुक्त करणे.

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांकःबीसीसी-१०९४/सीआर-५७/९४/१६-ब,
मंत्रालय,मुंबई-४०० ०३२.दिनांक ५ डिसेंबर,१९९४.

पहा:- शासन निर्णय,सामान्य प्रशासन विभाग,क्र.बीसीसी-१०९१/२५५१/(क)१६-ब,दिनांक २७ मार्च,१९९१

प्रस्तावना :- शासन निर्णय,सामान्य प्रशासन विभाग,क्र.बीसीसी-१०६४/१११/जे,दिनांक ९.४.१९६५ अन्वये मागासवर्गीयांच्या विविध प्रवर्गाकरिता सरळ सेवा प्रवेशाकरिता आरक्षण विहित करण्यात आले होते. त्यामध्ये इतर मागासवर्गीयांकरिता १० टक्के आरक्षण विहित करण्यात आलेले होते, व ते २२ मार्च,१९९४ पर्यन्त अंमलात होते. दिनांक ९.४.१९६५ अन्वये निर्गमित केलेल्या आदेशानुसार इतर मागासवर्गीयांकरिता असलेले आरक्षण भरले न गेल्यास अनुशेष म्हणून दाखविण्याची तसेच ते पुढे ओढण्याची तरतूद नव्हती. त्यामुळे शासन निर्णय,सामान्य प्रशासन विभाग,क्र.बीसीसी-१०९१/२५५१(क)/१६-ब,दिनांक २७ मार्च,१९९१ च्या आदेशानुसार अदलाबदलीने पदे भरताना ती फक्त अनुसूचित जमाती आणि विमुक्त जाती व भटक्या जमाती या प्रवर्गामधूनच भरण्याची तरतूद आदेशात करण्यात आलेली होती. मंडळ आयोगाच्या शिफारशीनुसार शासन निर्णय,सामान्य प्रशासन विभाग,क्र.बीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दिनांक २३ मार्च,१९९४ अन्वये मागासवर्गीयांच्या ज्या विविध प्रवर्गाकरिता आरक्षण विहित करण्यात आलेले आहे त्यामध्ये इतर मागासवर्गीयांकरिता एकूण १९ टक्के आरक्षण विहित करण्यात आलेले आहे. या आरक्षित पदांपैकी काही पदे भरली न गेल्यास ती पुढील ५ भरती वर्षपर्यन्त अनुशेष म्हणून पुढे ओढण्याची तरतूद करण्यात आलेली असून ती अदलाबदलीने भरण्याबाबत देखील दिनांक २३ मार्च,१९९४ च्या शासन निर्णयात तरतूद करण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे गुणवत्तेनुसार जे मागासवर्गीय उमेदवार सेवा प्रवेशाकरिता पात्र ठरतील त्यांची गणना आरक्षित पदावर केली जाणार नाही अशीही तरतूद दिनांक २३ मार्च,१९९४ च्या आदेशात करण्यात आलेली आहे.

मागासवर्गीयांसाठी असलेल्या सरळ सेवा भरती तसेच पदोन्नतीमध्ये आरक्षित पदे उमेदवाराअभावी भरली न गेल्यास ती कशा प्रकारे भरण्यात यावीत याबाबतचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. या गोष्टींचा सर्वकष विचार करुन शासनाने आता खालीलप्रमाणे निर्णय घेतले आहेत :-

शासन निर्णय :- शासन निर्णय,सामान्य प्रशासन विभाग,क्र.बीसीसी-१०९१/२५५१(क)/१६-ब,दिनांक २७ मार्च,१९९१ मधील आदेश अधिक्रमीत करुन खालीलप्रमाणे सुधारित आदेश निर्गमित करण्यात येत आहेत.

सरळ सेवा भरती

अ) अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती,विमुक्त जाती (अ) भटक्या जमाती (ब) भटक्या जमाती (क) भटक्या जमाती (ड) व इतर मागासवर्गीय (इ) या प्रवर्गाकरिता निर्धारित केलेल्या प्रमाणानुसार भरती करण्यासाठी त्या त्या प्रवर्गाचा उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर अशी पदे ५ भरती वर्षापर्यन्त रिक्त ठेवावी व या ५ भरती वर्षात त्या प्रवर्गाचा उमेदवार उपलब्ध करुन घेण्याचे प्रयत्न करण्यात यावेत, असे प्रयत्न करुनही उमेदवार प्राप्त झाला नाही तर ६ व्या वर्षी खाली उल्लेख केल्याप्रमाणे अदलाबदलीने ही पदे भरण्यात यावीत. ६ व्या वर्षीही त्या प्रवर्गाचा किंवा अदलाबदलीसाठी दुस-या प्रवर्गाचा उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर ७ व्या वर्षी खुल्या प्रवर्गाने उमेदवार भरण्याची कार्यवाही सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेनंतर करण्यात यावी. त्यासाठी आवश्यक त्या समर्थनानीशी प्रस्ताव सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठवावा. ६ व्या वर्षी पदे खालील प्रवर्गाने अदलाबदलीने भरण्यात यावीत :-

अनुसूचित जाती अनुसूचित जमाती	)	या दोन प्रवर्गातच अदलाबदली करण्यात यावी.
विमुक्त जाती (अ) भटक्या जमाती (ब)	)	(मूळच्या १४ व तत्सम जाती) (मूळच्या २८ व तत्सम जमाती) या दोन प्रवर्गातच अदलाबदली करण्यात यावी.
भटक्या जमाती (क) धनगर व तत्सम भटक्या जमाती (ड) वंजारी व तत्सम. इतर मागासवर्गीय (इ)	)	या तीन प्रवर्गात अदलाबदली करण्यात यावी.

ब) प्रशासकीय व जनहितास्तव पद ५ भरती वर्षापर्यन्त रिक्त ठेवणे शक्य नसेल तर पद तात्पुरते बिगर राखीव करण्याचा प्रस्ताव संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या प्रमाणपत्रासह सामान्य प्रशासन विभागाकडे अभिप्रायासाठी पाठवावे. अशा प्रस्तावावर सामान्य प्रशासन विभागाने अभिप्राय दिल्यानंतर वर्ग-१,व वर्ग-२ च्या पदांसंदर्भात प्रस्ताव त्या त्या विभागाच्या सचिवांनी मा.मंत्री,समाजकल्याण व आदिवासी विभागाचे मंत्री यांच्यामार्फत मा.मुख्यमंत्र्यांकडे सामान्य प्रशासन विभागामार्फत मान्यतेसाठी पाठवावेत.

क) मंत्रालयीन विभागातील व विभागाच्या नियंत्रणाखालील कार्यालयातील वर्ग-३ व वर्ग -४ ची पदे तात्पुरत्या स्वरुपात अनारक्षित करण्याबाबतचे प्रस्ताव संबंधित विभागाने सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेसाठी सादर करावीत व सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेनंतर विभागांनी मा.मंत्री (स.क) आणि मा.मंत्री (आदिवासी विकास) यांची मान्यता घ्यावी.

ड) वर नमूद केल्याप्रमाणे अशा सर्व प्रकरणी सामान्य प्रशासन विभागाचे अभिप्राय घेण्यात यावेत.

पदोन्नती

१) अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती/विमुक्त जाती (अ) /भटक्या जमाती (ब) यांना पदोन्नतीमध्ये आरक्षण ठेवण्यात आले आहे. शासन निर्णय,क्र.बीसीसी-१७७२/जे,दिनांक २३ मे,१९७४ अन्वये त्यासाठी ५० बिंदू नामावली निर्धारित केली आहे. त्याचा अवलंब करावा. या नामावलीत विमुक्त जाती/भटक्या जमातींचा एकत्रित समावेश करण्यात आला आहे. त्याप्रमाणेच कार्यवाही करावी. या प्रवर्गासाठी निर्धारित केलेल्या प्रमाणानुसार त्या त्या प्रवर्गाचे उमेदवार उपलब्ध झाले नाही तर पद भरण्यासाठी ३ भरती वर्षे प्रयत्न करण्यात यावा व त्या प्रवर्गाचे उमेदवार मिळेपर्यन्त ते पद ३ भरती वर्षे रिक्त ठेवण्यात यावे. तदनंतर ४ थ्या वर्षी अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती या दोन प्रवर्गातून व विमुक्त जाती (अ)/भटक्या जमाती (ब) या दोन प्रवर्गातूनच आपआपसातून अदलाबदलीने भरण्यात यावे.

२) प्रशासकीय कारणास्तव किंवा जनहितास्तव अशी पदे संबंधित प्रवर्गाचा उमेदवार उपलब्ध नसल्यास तात्पुरत्या

स्वरुपात अनारक्षित करावयाचे असल्यास यासंबंधीचा प्रस्ताव संबंधित प्रशासकीय विभागामार्फत सामान्य प्रशासन विभागाकडे मंजूरीसाठी पाठवावा. सामान्य प्रशासन विभागाने या पदाचे राखीव स्वरुप तात्पुरते काढून टाकण्यास
मान्यता दिली तर एकत्रित निवडसूचित समाविष्ट असलेल्या इतर कर्मचाऱ्यांची नेमणूक करुन रिकाम्या जागा तात्पुरत्या स्वरुपात भरता येतील व त्या त्या गटाची राखीव पदे त्या गटाचा उमेदवार उपलब्ध होईपर्यंत ४ थ्या वर्षी वर नमूद केल्याप्रमाणे पद अदलाबदलीने भरावे. ४ थ्या वर्षीही अदलाबदलीसाठी मागासवर्गीयांचा उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर पद कायमचे अनारक्षित झाले असे समजून इतर प्रवर्गातून / खुल्या प्रवर्गाने (ज्या मागासवर्गीयही असतील) भरण्यात यावे यासाठी ही सामान्य प्रशासन विभागाची मान्यता घ्यावी.

३) गट-१ व गट-२ ची आरक्षित पदे तात्पुरत्या स्वरुपात बिगर आरक्षित करण्यासंबंधीचे प्रस्ताव योग्य त्या समर्थनासह संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या प्रमाणपत्रासह सामान्य प्रशासन विभागाच्या अभिप्रायासाठी पाठवावेत व नंतर मा.मंत्री,समाजकल्याण,मा.मंत्री आदिवासी विकास व संबंधित विभागाचे मंत्री यांच्यामार्फत मा.मुख्यमंत्र्यांकडे मंजूरीसाठी पाठवावेत.

४) मंत्रालयीन विभागातील व विभागाच्या नियंत्रणाखालील कार्यालयातील वर्ग-३ व ४ ची आरक्षित पदे तात्पुरत्या स्वरुपात बिगर आरक्षित करण्यासंबंधीचा प्रस्ताव योग्य त्या समर्थनासह संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या प्रमाणपत्रासह सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेसाठी पाठवावेत.

५) वर नमूद केल्याप्रमाणे अशा प्रकरणी सामान्य प्रशासन विभागाचे अभिप्राय घेण्यात यावेत.

६) गट-१ व गट-२ च्या निवड सूचीतील मागासवर्गीयांच्या अधिक्रमनास मान्यता देण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभाग,मंत्री (समाजकल्याण),मंत्री (आदिवासी विकास) व विभागाचे मंत्री यांच्यामार्फत मा.मुख्यमंत्र्यांकडे अशी प्रकरणे सादर करण्यात यावीत.

७) ज्येष्ठतेनुसार मागासवर्गीय उमेदवार पदोन्नतीला पात्र असेल परंतू त्याच्या प्रवर्गाचा आरक्षित बिंदू नसेल तर अशा कर्मचाऱ्यास आरक्षित बिंदू नाही म्हणून पदोन्नती नाकारु नये.

सर्वसाधारण सूचना

१. राखीव जागेवर खुल्या प्रवर्गातील उमेदवारांची तात्पुरती नियुक्ती/पदोन्नती देताना आपली नियुक्ती/पदोन्नती मागासवर्गीयांच्या राखीव जागेवर तात्पुरत्या स्वरुपात करण्यात आली असून संबंधित उमेदवार प्राप्त झाल्यानंतर किंवा अदलाबदलीने पद भरल्यानंतर आपली नियुक्ती/पदोन्नती संपुष्टात येईल. असा उल्लेख नियुक्ती/पदोन्नतीच्या आदेशात न चुकता करण्यात यावा.

२. राखीव जागेवर इतर उमेदवारांची तात्पुरती नियुक्ती/पदोन्नती दिल्यास अशा उमेदवारांची नोंद कायम स्वरुपी बिंदू नामावलीत घेण्यात येऊ नये. त्यांची नोंद तात्पुरत्या स्वरुपातील स्वतंत्र नोंदवहीत घेण्यात यावी. व जसजसे मागासवर्गीय उमेदवार उपलब्ध होतील तसतसे त्या नोंदवहीतील नोंदी कायम स्वरुपी बिंदू नामावलीत घेण्यात याव्यात.

३. सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेसाठी जेजे प्रस्ताव सादर करण्यात येतील ते ते प्रस्ताव संबंधित विभागांनी मागासवर्गीयांच्या आरक्षणाची अंमलबजावणी करण्याकरिता नेमण्यात आलेल्या उप सचिवांनी प्रथम तपासून आपापल्या विभागाच्या सचिवांमार्फत सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठवावेत.

४. मंत्रालयीन विभागाच्या अधिपत्याखाली असलेल्या क्षेत्रिय कार्यालयातील गट-३ व गट-४ च्या सरळ सेवा भरतीतील व पदोन्नतीतील मागासवर्गीयांचे अनारक्षण / अधिक्रमण विभाग प्रमुखांनी सहाय्यक आयुक्त (मागासवर्ग कक्ष) यांचे प्रमाणपत्र न चुकता घ्यावे.

५. महामंडळे,मंडळे,महानगरपालिका,नगरपालिका, शासकीय उपक्रम,जिल्हा परिषद, अनुदानित संस्था, विद्यापीठ, सहकारी संस्था/बँका,शैक्षणिक अनुदानित संस्था इत्यादीमधील मागासवर्गीयांची आरक्षित पदे तात्पुरत्या स्वरुपात बिगर आरक्षित करण्यासंबंधी संबंधित विभागांनी सामान्य प्रशासन विभागाच्या सहमतीने व मान्यतेने पुढील कार्यवाही करावी.

हे आदेश १ जानेवारी,१९९५ पासून अमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

शांता शास्त्री,
शासनाचे प्रधान सचिव

प्रति,

राज्यपाल यांचे सचिव,
मुख्य मंत्र्यांचे सचिव,
सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
मुख्य सचिव/अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
* प्रबंधक,उच्च न्यायालय,मूळ शाखा,मुंबई,
* प्रबंधक,उच्च न्यायालय,अपील शाखा,मुंबई,
* प्रबंधक,लोकायुक्त आणि उपलोकायुक्त यांचे कार्यालय,मुंबई,
* सचिव,महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग,मुंबई,
सचिव,सर्व प्रादेशिक निवड मंडळे
सचिव,राज्य निवड मंडळ,
संचालक,समाजकल्याण,पुणे,
आयुक्त,आदिवासी विकास,नाशिक,
संचालक,आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था,पुणे,
संचालक,सेवायोजन,मुंबई,
महालेखापाल,महाराष्ट्र १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता),मुंबई/नागपूर,
महालेखापाल,महाराष्ट्र,१/२ (लेखा परीक्षा),मुंबई/नागपूर,
अधिदान व लेखा अधिकारी,मुंबई,
निवासी लेखा अधिकारी,मुंबई,
सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या अधिपत्याखालील विभाग व कार्यालय प्रमुख,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
निवड नस्ती.

कृषितर विद्यापीठे व त्यांना संलग्नित अशासकीय महाविद्यालये यामधील मागासवर्गीय आरक्षित पदे

उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास अदलाबदलीने पदे भरणे. पदे आरक्षणातून मुक्त करणे.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण आणि सेवायोजन विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक: युजीसी-१४९४/१६११४/[२२०३]/विशि-४,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : १९ जानेवारी, १९९५

वाचा : १] शासन निर्णय, क्रमांक: शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्र. युजीसी-१२८६/११७९/विशि-४, दि. २५ जानेवारी, १९९०
२] शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. बीसीसी-१०९१/२५५१/[क]/१६-ब, दि. २७ मार्च, १९९१.
३] शासन पत्र, उच्च व तंत्र शिक्षण आणि सेवायोजन विभाग, क्र. युजीसी-१४९३/४७८/[२७३१]/विशि-४, दि. २८ फेब्रुवारी, १९९४.
४] शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. बीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दि. २३ मार्च, १९९४.
५] शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. बीसीसी-१०९४/सीआर-५७/९४/१६-ब, दि. ५ डिसेंबर, १९९४.

शासन निर्णय :- प्रस्तावातील अनुक्रमांक-१ येथील शासन निर्णयान्वये कृषितर विद्यापीठे व त्यांना संलग्नीत अशासकीय महाविद्यालये यामधील मागासवर्गीयांच्या नेमणुका करण्याबाबतची कार्यपध्दती ठरवून देण्यात आली आहे. नंतर शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. बीसीसी-१०९१/२५५१[क]१६-ब, दि. २७ मार्च, १९९१ अन्वये मागासवर्गीयांसाठी सरळ भरती व पदोन्नतीमध्ये आरक्षण होऊन, आरक्षित पदे ५/३ प्रतिवर्षी पुढे नेणे, आरक्षित पदांची एक भरती ५० टक्के पेक्षा जास्त नसणे व आरक्षित पदांची मागासवर्गीयांच्या तीन गटात अदलाबदलीने पदे भरताना करावया-च्या कार्यपध्दतीचे सुधारित आदेश लागू करण्यात आले आहे. हे आदेश शासन पत्र उच्च व तंत्र शिक्षण आणि सेवायोजन विभाग, क्र. युजीसी-१४९३/४७८/[२७३१]विशि४, दि. २८ फेब्रुवारी, १९९४ अन्वये सर्व विद्यापीठांना कळविण्यात आले आहेत.

२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. बीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दि. २३ मार्च, १९९४ अन्वये मंडल आयोगाने केलेल्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना शासकीय सेवेत व निमशासकीय सेवेत आरक्षण ठरविण्यात आले असून, सदर शासन निर्णयातील परिच्छेद-२ मध्ये उल्लेखिलेल्या प्रमाणे इतर मागासवर्गीयांकरीता आरक्षित असलेली पदे भरण्याची कार्यपध्दती ठरवून देण्यात

आली आहे. सदर शासन निर्णयाच्या परिच्छेद-३ मध्ये उल्लेखिल्याप्रमाणे हे आदेश या विभागाच्या अधिनस्त असणाऱ्या कृषितर विद्यापीठे व संलग्नित महाविद्यालयांना जसेच्या तसे लागू करण्यात येत आहेत. [सदर शासन निर्णयाची प्रत माहितीकरीता जोडण्यात येत आहे.]

३. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. बीसीसी-१०९१/२५५१/प्र१६-ब, दि. २७ मार्च, १९९१ च्या आदेशानुसार अव्वलपदोन्नतीने पदे भरताना ती फक्त अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व भटक्या जाती व भटक्या जमाती या प्रवर्गातून च भरण्याची तरतूद आदेशात करण्यात आली होती. तथापि सामान्य प्रशासन विभागाच्या वरील परिच्छेदात उल्लेखिल्याप्रमाणे दि. २३ मार्च, १९९४ च्या आदेशानुसार इतर मागासवर्गीयांना देखील शासकीय व निमशासकीय सेवेत आरक्षण देण्यात आले आहे. त्या अनुषंगाने शासन निर्णय, दि. १५ मार्च, १९९४ मध्ये आवश्यक तो बदल या विभागाच्या शासन निर्णय, क्र. बीसीसी-१०९४/सीआर-५०९४/९६-ब, दि. ५ डिसेंबर, १९९४ अन्वये करण्यात आला आहे.

४. शासन आता असे आदेश देत आहे की, शासन निर्णय, दि. ५ डिसेंबर, ९४ चे आदेश या विभागाच्या अधिनस्त असणाऱ्या सर्व कृषितर विद्यापीठे व संलग्नित महाविद्यालयांना जसेच्या तसे लागू करण्यात येत आहेत. [शासन निर्णयाची प्रत सोबत जोडण्यात आली आहे.] हे सुधारित आदेश दि. १ जानेवारी, १९९५ पासून लागू करण्यात येतील.

शिक्षण संचालकांना विनंती करण्यात येते की, हे आदेश संबंधितांना कळवावेत व या आदेशानुसार मागासवर्गीयांकरीता असणाऱ्या आरक्षित पदांवर त्यांची नियुक्ती झाली आहे याची खातरजमा करुन घ्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-
[श्रि. प्र. रेन]
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
कुलसचिव, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.
कुलसचिव, एस. एन. डी. टी. महिला विद्यापीठ, मुंबई.
कुलसचिव, पुणे विद्यापीठ, पुणे.
कुलसचिव, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.
कुलसचिव, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.
कुलसचिव, अमरावती विद्यापीठ, अमरावती.
कुलसचिव, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर.
कुलसचिव, उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
कुलसचिव, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
कुलसचिव, स्वामी रामानंद तीर्थ विद्यापीठ, नांदेड.

DR. R.P.GANGURDE
ADDITIONAL SECRETARY

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
35, FEROZESHAH ROAD
NEW DELHI-110001.

D.O.NO.F. 1-4/97 (SCT)

18 जून 1997

Dear Vice-Chancellor,

As you are aware, as a part of the constitional requirement, specific reservations for Scheduled Caste and Scheduled Tribe students have been provided in admissions to various courses in the universities and colleges. The reservation is to the extent of 15% for SCs and 7½% for STs. In respect of the State Universities, these reservation have been provided for SC & ST students as prescribed by the respective States. In order to ensure complete fulfilment of the reservation of seats for SC & ST students in every course/level and in every faculty/department of each university/college in the country, detailed guidelines have already been issued by the UGC to all Vice-Chancellors of the universities vide D.O. letter No.F.1-6/89(SCT), dated 30-7-1989. Besides, a clarification regarding intertransfereability of seats among SC & ST candidates have also been issued vide letter No.F.1-6/89(SCT), dated 18-3-1992 (copy enclosed).

It has also been observed that in spite of this, admissions made by the universities in respect of this, Scheduled Castes/Scheduled Tribes candidates is much below the desired level which is a matter of deep concern.

I shall be grateful if you could kindly look into the matter personally and ensure that the Government of India Policy/UGC guidelines in this regard, are scrupulously followed by all Departments/Faculties and colleges affiliated to your university. And the seats reserved for SC & ST students during the academic year 1997-98 are filled as per instructions/guidelines issued in this regard.

With regards,

Yours sincerely,

Sd/-

(R.P.Gangurde)

Encls : as above

The Vice-Chancellor,
SNDT Women's University,
1,Nathibai Thackersey Road,
Mumbai-400020.

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
35, FEROZESHAH ROAD, NEW DELHI-110001.

M.L.Mehta
Additional Secretary

Dated : 30.7.1989

D.O.NO.F. 1-6/89(SCT)

Dear Sir,

This is in contination of my D.O. letter No.F.1-2/89(SCT) dated June 19, 1989 about complete fulfilment of reservation for Scheduled Castes/Tribes in every course and faculty/departments of your university and affiliated colleges. I trust action is already in progress on your part to ensure that all the seats reserved for SC/ST candidates are filled only with such canidates and none of them is filled with caiddates belonging to other communities.

2. There are already ample guidelines of the UGC by following which it should have been possible and it should be possible to fulfill reservation. However, to put matters on a still clearer and firmer basis, I am sending he UGC's revised guidelines for full implementation of reservation in admission, in continuation of my D.O. letter cited above. By ensuring scrupulous adherence to these revised guidelines, it will be possible to secure the above objective. You are, no doubt, aware of the national movement that has been launched for fulfilment of reservations for SC/ST on the basis of Constitutional obligations. It is obviously necessary and the UGC is very anxious that the University systems does join this national movement and give a lead to it. I trust that you will fully cooperate and help in bringing about complete sucess in this regard in respect of your university and colleges affiliated to your university right from this academic year.

With regards,

Yours sincerely,

Sd/-

(M.L.Mehta)

Encl : as above

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION'S GUIDELINES TO UNIVERSITIES DEEMED UNIVERSITIES, ETC. FOR FULL IMPLEMENTATION OF RESERVATION IN ADMISSIONS FOR SCHEDULED CASTE AND SCHEDULED TRIBE STUDENTS IN ALL COURSES AND FACULTIES/DEPARTMENTS IN ALL UNIVERSITIES AND COLLEGES FROM ACADEMIC YEAR 1989-90 ONWARDS.

A national movement has been launched for fulfilment of reservations for Scheduled Castes and Scheduled Tribes on the basis of Constitutional obligations. It is obviously necessary for the University system to join this national movement and give lead to it. In order to fulfil this without losing a single academic year, the UGC issues the following guidelines for Universities, Deemed Universities and other institutions.

1. Different ercentage of reservations have been fixed for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the Universities of different States in accordance with the percentage of Scheduled Castes' population, Scheduled Tribes' population in the total population fo that State. The broad principle is that the reservation percentage for Scheduled Castes and Scheduled Tribes should not be less than their population percentage. In the case of Central Universities, the percentage of reservation in admissions is 15% for Scheduled Castes and 7½% for Scheduled Tribes. All reserved seats should, according to the percentages of reservation fixed, be filled in the academic year 1989-90 and every subsequent year.

2. This can be done by following the procedure explained below:-
   (a) All Scheduled Caste and Scheduled Tribe candidates who have passed the qualifying examination for admission to a University course may be arranged in the order of merit among themselves.
   (b) Those who have marks above the level upto which general category students are admitted, should not be counted towards reserved quota at all and should be included in the general merit list of admissions.
   (c) Excluding those admitted on merit along with general candidates as at (b) above, other Scheduled Caste and Scheduled Tribe candidates should be admitted in the order of merit going down the inter-se merit list upto the point necessary to secure adequate number of candidates of Scheduled Castes as well as Scheduled Tribes to fulfil the reservation percentage completely.

Contd....2/-

(d) It is clarified that in order to fulfil reservation, there should be no hestitation to go down, if necessary to the pass percentage of the qualifying examination (e.g. Class XII, for admission to B.A./B.Sc./B.Com. Pass course as well as Honrous; first Degree for admission to a Second Degree or post-graduation, and so on.)

(e) Considering the ground reality that in may courses and faculties/departments, particularly the ones which are important for career advancement and social status, the numbers admitted are less than the reserved percentage in most Universities, and considering that the availability of Scheduled Caste and Scheduled Tribes candidates is relatively less, it is irrational to apply to them criteria like minimum eligibility marks and cut off point marks, which are much higher than the pass marks in the relevant qualifying examinations, While, these critiria may be justified in the case of general canidates because of a very-large number of students available from that category, in the case of Scheduled Castes and Scheduled Tribes, these steps are at present irrelevant and the procedure at (a), (b), (c) and (d) above, is appropriate to facilititate fulfilment of reservations in all courses, facultieis/departments.

(f) The position can be reviewed in each University as and when reservation is fulilled completely and the number of Scheduled Caste and Scheduled Tribes candidates increases so much as to warrant higher minimum eligibility and cut off points, but eventhen these may be lower for Scheduled Castes and Scheduled Tribes than for others.

(3) Seats reserved for Scheduled Castes and Scheduled Tribes should be filled only with Scheduled Caste and Scheduled Tribes candidates and not with others.

(4) It has been noticed that the representations of Scheduled Caste and Scheduled Tribe students is not evely distributed in all courses and all faculties and the Departments. They are bunched up in less favoured courses and faculties/Departments and found in relatively smaller proportion in more favoured courses and faculties/departments. In order to rectify this imbalance, the fulfilment of reservation should be completed in every course and in every faculty/department.

(5) In rare instances in which Scheduled Caste and Scheduled Tribe students, with minimum pass marks of the qualifying examination are not available, the following steps should be taken :-

(a) A special effort should be mounted by notifying the number of reserved seats available for Scheduled Castes

Contd...3/-

and Scheduled Tribes in newspapers at least twice. In this the concerned courses, faculties/departments should be mentioned.

(b) It is possible that shortage may not be in both the categories but only/in Scheduled Castes Castes or in Scheduled Tribes. In such cases, the existing guidelines of inter-transferability between the two should be followed.

(*) (Explanation regarding the term 'inter-transferability' quoted above :-

While following the UGC guidelines on admissions, there may be possibility that some seats reserved either for SC or ST may remain unfilled. In such cases, the unfilled seats reserved for the Scheduled Caste candidates will be filled by admitting Scheduled Tribe candidates and vice versa. For Example, if there are 15 seats reserved for Scheduled Castes and 8 seats for Scheduled Tribes; and out of 15 seats reserved for SC candidates, only 10 students of this category are admitted and no more SC candidates, who have applied for admission, are available, the remaining unfilled 5 seats (originally reserved for SC), will be filled by admitting the Scheduled Tribe canidates and vice-versa.)

(c) If even after every possible sincere effort, as above there is non-availablity of either Scheduled Caste or Scheduled Tribes canidates or both :-

(i) The UGC, Special Commissioner for Scheduled Castes/Tribes, Vice-Chancellor of the University and Ministry of Education should be informed of the non-availability of the Scheduled Caste and Scheduled Tribe students with pass marks in the qualifying examination, the number of seats not filled on their account, and efforts made to fill them up.

(ii) Thereafter, subject to any advice that any of them may give, seats may be thrown open to the general candidates in the current year.

(iii) Planning should be initiated to ensure that the shortage does not recur infuture by ensuring edequate intake at the lower tier of the education level-

6. As mentioned in 2 (a) and (b) above, Scheduled Caste and Scheduled Tribes students, who have marks comparable to that of general category canidates, should be admitted as general merit caidates and should not be counted towards reservation percentage

(*) Vide UGC letter No.F.1-6/89(SCT) dated 18.3.1992 (copy attached).

Contd...4/-

7. In those Universities where the procedure of central registration of Scheduled Castes and Scheduled Tribes for admission exists at the University level and thereafter they are allotted to different colleges by the University, it has been found that a number of Scheduled Castes and Scheduled Tribe students are made to go to fro, which is felt as a humiliating experience, resulting in the build-up of frustration and resentment. In order to avoid this, in such Universities, the admission process should be completed at the central registration level of the University itself and students authorised to attend the classes in the courses and faculties/departments in the colleges concerned. The University should leave no option with the colleges to decide on the admission and class attendance of Scheduled Castes and Scheduled Tribes who are centrally registered for admission by the University.

8. Some Universities have the procedure of holding entrance tests for certain courses. This has been misunderstood or misused in certain cases to filter out Scheduled Caste and Scheduled Tribe students. This is inappropriate, where reserved seats have not been completely filled with Scheduled Caste and Schedled Tribe canidates. Entrance tests, where they exist, are intended only to work out inter-se merit among the general canidates. In the case of Scheduled Caste and Scheduled Tribe canidates, admission should be made in order of merit upto the full reservation percentage, on the basis of Entrance test, subject here too to the principle at 2 (a) and (b) above, that those Scheduled Caste and Scheduled Tribe students who get marks making them eligible ∠ towards reserved quota. The entrance test is not a qualifying test. The qualifying examination is the examination which a canidate has passed at the lower level of the education has already qualified in a duly conducted qualifying examination. The purpose of the Entrance test is only to arrange the canidates in inter-se merit especially in the context that caidates come from different sources and from different streams, often from different parts of the State or different parts of the country with different standards of evaluation.

9. As the Head of the University family, the Vice-Chancellor will have to take the full responsibility by ensuring that the reservation for Scheduled Caste and Scheduled Tribes is fulfilled according to these guidelines in all the courses and faculties/ departments of the University and colleges and other institutions affiliated to the University and that this is done in letter and spirit without any distrortion or deviation.

10. (a) For fulfilling this responsibility, the Vice-Chancellor may make any internal arrangement as he deems fit.

∠ to be admitted with general catefory students should not be counted

Contd...5/-

(b) There are already guidelines for setting up of an Advisory Committee under the Chairmanship of the Vice-Chancellor/in matters relating to reservation as well as other educational programmes for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes. It is noticed that this committee has not been formed in a number of Universities. In some Universities, such a Committee has been formed but does not meet regularly and does not function effectively. These committees may be immediately formed wherever they do not exist and should meet at least once in a quarter and more frequently according to the need. There is need for this committee to meet after the admission process is completed, but before the admission is closed to take stock of the fulfilment of the reservation in admissions and to take corrective steps in time before admission is closed. The Committee should be made effective. Among the measures to make it effective is to include in it members of the teaching staff of the University belonging to the Scheduled Castes and Scheduled Tribes who have been taking interest in the educational reservation and educational progress of Scheduled Castes and Scheduled Tribes and members of the Teaching staff who while not belonging to SCs or STs, have also been taking similar interest.

(c) The Vice-Chancellors may similarly vest in the Principals of colleges and heads of other affiliated institutions the responsibility for fulfilling reservations in their respective colleges/institutions.

(d) A similar Committee under the chairmanship of the Principal of the college or head of the affiliated institutions also may be set up immediately.

11. Every deptt. and every affiliated college should send a report about fulfilment of reservations for Scheduled Castes and Scheduled Tribes to the Vice-Chancellors of the University within a week of the completion of the admission process but not before closing admissions so that in case any corrective steps are require for the current year, it may not be too late.

12. (a) The Vice-Chancellor of the University should send a complete and comprehensive report of admission of Scheduled Castes and Scheduled Tribes fulfilment of the reservation in all courses and faculties/departments incorporating and analysing the reports sent by the colleges to the UGC within 14 days of the completion of the admission process but not before admission is closed to facilitate timely remedial measures, if necessary, in the concerned academic year itself, with a copy to the Special Commissioner for Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

Contd...6/-

/in every university to assist the Vice-Chancellor

(b) The University will scrutinise the reports of the colleges and other affiliated institutions immediately on receipt and issue correctives, if necessary, in time.

(c) The UGC will similarly scrutinise the reports of the Universities and issue necessary correctives, if necessary, for adoption within the academic year. The Special Commissioner's advice will also be available in terms of Constitutional safeguards.

13. The reports of the colleges and universities, mentioned at items (11) and (12) above may be sent in the monitoring proforma enclosed in the Annexure-I & II.

14. The Universities and colleges are requested to bear inmind the need to give the maximum possible encouragement and support to girls of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

15. (a) For Scheduled Castes and Scheduled Tribes, if in the opinion of the University or the student himself, there is need for remedial teaching or special coaching, the the University/college should organise such courses.

(b) There is a UGC scheme for this purpose which provides funds for honorarium,etc which has not been availed of by most Universities and Colleges. This may now be availed of fully. This should not be conducted in a casual manner but should be so conducted as to be reflected in the improvement of the performance of the SC and ST students bringing them to the general level. Competent and interested teachers should be engaged for this purpose.

(c) Students requiring remedial teaching and special coaching should be motivated with sympathy and consideration for their feelings to join these courses.

16. The Vice-Chancellor and Principal/Head of the institution may devise and undertake any other measure required to fulfil reservation completely and bring the performance of Scheduled Caste and Scheduled Tribe students to the general level.

S.N.D.T.W. U... Y
BOMBAY
22 ...
Personal ( ) Comp ( ) Exam ( )
E.O. ( ) Grants ( ) Fin. Div ( )
Store ( ) L.b. ( ) 3422797

संवैधानिक आरक्षण ५० टक्क्यापेक्षा जास्त
होऊ न देण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग,
शासन निर्णय क्र. टीईएम ३३९७/१२९२६/(९०८६)/तांशि-१
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२.
दिनांक : ११ जुले, १९९७.

संदर्भ:- १) शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र.युएसजी १४९३/२४२८/विशि-४, दि.२३ जून,१९९४ व समक्रमांकित शुध्दिपत्रक दि. जुलै.१९९४.

२) शासन निर्णय समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र.सीबीसी १४९४/प्र.क्र.२३६/ मावक-५, दि.१३ जून,१९९५ व समक्रमांकित शुध्दिपत्रक दि.१५ जून,१९९५.

३) शासन निर्णय क्र.सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीबीसी १०९४/प्र.क्र.६८/९४/१६-ब, दि.१५ जून, १९९५ व शुध्दिपत्रक दि.२१ मार्च,१९९६.

४) शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र.युएसजी १४९३/२४२८/विशि-४, दि.२२ जून, १९९५.

५) अतिरिक्त सरकारी वकील, मुंबई उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे पत्र क्र.एडीजीपी/डब्ल्युपी/ एसएसजी, दि.१०.७.१९९७.

प्रस्तावना:-

शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी १०९३/१६७/सीआर-१४१/४१/९३/१६-ब, दि. २३ मार्च, १९९४ अन्वये विविध मागास प्रवर्गांसाठी एकुण ५० टक्के आरक्षण विहित करण्यांत आले होते. नंतर सामाजिकदृष्ट्या व शैक्षणिकदृष्टया मागासलेल्या काही जातींच्या विकासासाठी काही सवलती व उपाययोजना करणे आवश्यक असल्यामुळे शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी १०९४/प्र.क्र.६८/९४/१६-ब, दि.८ डिसेंबर, १९९४ चे परिशिष्ट अ मध्ये नमूद केलेल्या जातींसाठी एक स्वतंत्र 'विशेष मागास प्रवर्ग' असे संबोधण्यात येऊन त्यांच्यासाठी २ (दोन) टक्के आरक्षण ठेवण्यात आले होते. तसेच या प्रवर्गासाठी क्रिमिलीयरचे तत्व लागू नाही हेही स्पष्ट करण्यात आले होते.

दि. ८ डिसेंबर, १९९४ च्या सामान्य प्रशासन विभागाच्या शासन आदेशास अनुसरून उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाने 'विशेष मागास प्रवर्गासाठी' २ टक्के आरक्षण ठेवून शासन निर्णय क्र.युएसजी १४९३/ (२४२८)/विशि-४, दि.२२ जून. १९९५ अन्वये विविध आरक्षणाबाबत आदेश निर्गमित केले आहेत. सदर निर्णयाद्वारे विशेष मागास प्रवर्गासाठी २ टक्के आरक्षणाची तरतूद करण्यात आली असून एकूण आरक्षण ५२ टक्के विहित केले आहे.

'भारतीय संविधान अनुच्छेद १४ तसेच १६ अन्वये सर्व प्रवर्गातील घटकांना समानता व समान संधी मिळावी' म्हणून मा. सर्वोच्च न्यायालयाने १९९३ साली मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षण ५० टक्क्यांपेक्षा जास्त असू नये असा निवाडा दिला आहे.

रिट याचिका क्र. २९८९/१९९७, श्री. पांडुरंग एस. पखाले विरुध्द महाराष्ट्र शासन व इतर, या प्रकरणी सुनावणी सुरू असताना मा. उच्च न्यायालयाच्या मुंबई खंडपीठाने अभियांत्रिकी पदवी अभ्यासक्रमाच्या १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षाच्या प्रवेश नियमावलीत संवैधानिक आरक्षणासाठी केलेली ५२ टक्के जागांची तरतूद मा. सर्वोच्च न्यायालयाने इंद्रा सॉहनी विरुध्द केंद्र या प्रकरणी १९९३ साली दिलेल्या निवाड्यानुसार नसल्यानुळे कायदेशीर नसल्याचे शासनाचे निदर्शनास आणून दिले आहे. (संदर्भः १९९३-मा. सर्वोच्च न्यायालय ए.आर.-पृ.क्र.४७७, शीर्ष टिप्पणी (डब्ल्यू) प्रवेश नियमावलीतील राज्य शासनाने संवैधानिक आरक्षणासाठी केलेली ५२ टक्के जागांची तरतूद ही मा. सर्वोच्च न्यायालयाचा अवमान ठरू शकते असेही मा. उच्च न्यायालयाने स्पष्ट केले आहे. यावर संवैधानिक आरक्षणाचे प्रमाण ५२ टक्क्यावरून ५० टक्के करण्याबाबतचे आदेश तात्काळ निर्गमित करण्यात येतील असे शासनातर्फे प्रतिपादन केल्यानंतर मा. उच्च न्यायालयाने समाधान व्यक्त केले असून उपरोक्त संदर्भात शासन आता खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

शासन निर्णय:-

शासन आता या शासन निर्णयाद्वारे असे आदेश देत आहे की, उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अधिपत्याखाली येत असलेल्या सर्व शैक्षणिक संस्थांतील अभ्यासक्रमांच्या प्रवेशासाठी या विभागाने निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय क्र. युएसजी १४९३/(२४२८)/विशि-४, दि.२२ जून, १९९५ अन्वये विशेष मागास प्रवर्गाकरिता राखून ठेवण्यात आलेल्या २ टक्के जागांचे आरक्षणाबाबत पुढील आदेशापर्यंत खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात येत आहे. हे आदेश १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षापासून लागू करण्यात येत असुन तात्काळ अंमलात येतील व उच्च व तंत्रशिक्षण विभागांतर्गत शैक्षणिक संस्थांतील सर्व विद्या शाखांतील अभ्यासक्रमांच्या प्रवेशासाठी लागू राहतील.

१. विशेष मागास प्रवर्गात ज्या जाती आहेत त्यापैकी काही जाती इतर मागासवर्गीयांमध्ये समाविष्ट होत्या. त्यामुळे सुरुवातीस विशेष मागास प्रवर्गाचे प्रमाणपत्र धारक उमेदवारांची जात ज्या मागास प्रवर्गामध्ये समाविष्ट होती, त्या मागास प्रवर्गाच्या आरक्षणासाठी पात्र समजण्यात यावी.

२. भारतीय संविधानानुसार मंडल आयोगाने केलेल्या शिफारशीनुसार शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र.टीइएम १०१४/(६३०३)/तांशि-१, दि.३ जून, १९९४ मधील परिच्छेद क्र.४ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे एकूण ५० टक्के जागा आरक्षित करण्यात याव्यात. सदर आरक्षण प्रत्येक संस्थेमध्ये अभ्यासक्रम निहाय राहील. मुक्त (मेरीट सीटस्) तसेच मूल्यभारित (पेमेंट सीटस्) जागांकरिता त्यांच्या त्यांच्या प्रमाणात असावे.

३. गुणवत्ता यादीनुसार प्रवेश प्रक्रिया झाल्यानंतर जर कोणत्याही मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षित असलेल्या जागांपैकी काही जागा रिक्त राहिल्या तर त्या जागेवर एकूण प्रवेश क्षमतेच्या जास्तीत जास्त २ टक्के पर्यंत प्रवेशासाठी विशेष मागास प्रवर्गीय उमेदवारांना प्रवेशासाठी प्राधान्य देण्यात यावे.

४. रिक्त जागांवर विशेष मागास प्रवर्गातील उमेदवारांना कमाल २ टक्के जागांवर प्रवेश दिल्यानंतर जर जागा रिक्त राहिल्या तर त्या जागा इतर सर्व मागासवर्गीय प्रवर्गातील उमेदवारांची गुणवत्तेनुसार सरमिसळ करून भरण्यात याव्यात.

३. शासन यापुढे असेही आदेश देत आहे की, १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षासाठी ज्या अभ्यासक्रमाची प्रवेश प्रक्रिया सुरु झाली असेल व दि.९.७.१९९७ रोजी किंवा तत्पूर्वी या विभागाच्या दि.२२ जून, १९९५ च्या शासन निर्णयानुसार प्रवेश देण्यात आले असतील तर त्याबाबत पुढील कार्यवाही करण्यात यावी:-

१. विशेष मागासवर्ग प्रवर्गांतर्गत करण्यात आलेल्या प्रवेशास बाधा न आणता पुढील प्रवेश प्रक्रियेत काही कारणास्तव होणाऱ्या रिक्त जागांवर ५० टक्के आरक्षित जागा राखून ठेवाव्यात.

२. संवैधानिक आरक्षण कुठल्याही परिस्थितीत ५० टक्क्यांपेक्षा जास्त होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ओ. शि. विहाडे)
शासनाचे सहसचिव.

प्रति,

१. राज्यपालांचे खाजगी सचिव,
२. मुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव,
३. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
४. मंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे खाजगी सचिव,
५. मंत्री, वित्त यांचे खाजगी सचिव,
६. राज्यमंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे खाजगी सचिव,
७. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे स्वीय सहाय्यक,
८. सचिव, वित्त विभाग (व्यय) यांचे स्वीय सहाय्यक,
९. सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१०. सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
११. सचिव, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, मुंबई.
१२. सचिव, कृषि विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. कुलसचिव, सर्व विद्यापीठे, महाराष्ट्र राज्य
१५. संचालक, तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
१६. संचालक, तंत्र शिक्षण (उद्योग-धंदे व संस्था समन्वय), मुंबई,
१७. संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय, पुणे.

असा. क्र. ७२ रजिस्टर्ड नं. एमएच/एमआर/साऊथ-२२९/२००६-०८

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, ऑगस्ट १, २००६/श्रावण १०, शके १९२८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग आठ

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम आणि विधी व न्याय विभागाकडून आलेली विधेयके (इंग्रजी अनुवाद).

In pursuance of clause (3) of article 348 of the Constitution of India, the following translation in English of the Maharashtra Private Professional Educational Institutions [Reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes] Act, 2006 (Mah. XXX of 2006), is hereby published under the authority of the Governor.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

A. M. SHINDEKAR,
Secretary to Government,
Law and Judiciary Department.

MAHARASHTRA ACT No. XXX OF 2006.

(First published, after having received the assent of the Governor in the "Maharashtra Government Gazette", on the 1st August 2006).

An Act to make special provisions for reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (Vimukta Jatis), Nomadic Tribes and Other Backward Classes in Private Professional Educational Institutions; and for matters connected therewith or incidental thereto.

WHEREAS the Supreme Court, in the case of P. A. Inamdar and Others *versus* State of Maharashtra (reported in (2005) 6 SCC 537), has held that neither can the policy of reservation be enforced by the State nor can any quota or percentage of admission be carved out to be appropriated by the State in Private Professional Educational Institutions;

AND WHEREAS in order to protect the interests of any socially and educationally backward classes of citizens or the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes, article 15 of the Constitution of India has

been amended by the Constitution (Ninety-third Amendment) Act, 2005, by adding clause (*5*) thereto, which empowers the State to make, by law, a special provision for the advancement of those classes, castes and tribes, in so far as such special provisions relate to their admission to educational institutions, including private educational institutions, whether aided by the State or not, other than the minority educational institutions referred to in clause (*1*) of article 30 of the Constitution ;

AND WHEREAS both Houses of the State Legislature were not in session ;

AND WHEREAS the Governor of Maharashtra was satisfied that circumstances existed which rendered it necessary for him to take immediate action to make, by law, special provisions for reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes in Private Professional Educational Institutions ; and for matters connected therewith or incidental thereto ; and, therefore, promulgated the Maharashtra Private Professional Educational Institutions (Reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes) Ordinance, 2006, on the 16th June 2006 ; Mah. Ord. V of 2006.

AND WHEREAS it is expedient to replace the said Ordinance by an Act of the State Legislature ; it is hereby enacted in the Fifty-seventh Year of the Republic of India as follows :—

Short title, extent and commencement.

1. (*1*) This Act may be called the Maharashtra Private Professional Educational Institutions (Reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes) Act, 2006.

(*2*) It shall extend to the whole of the State of Maharashtra.

(*3*) It shall be deemed to have come into force on the 16th June 2006.

Definitions.

2. In this Act, unless the context otherwise requires,—

(*a*) "Aided Private Professional Educational Institution" means a Private Professional Educational Institution, excluding a Minority Educational Institution referred to in clause (*1*) of article 30 of the Constitution, receiving recurring financial aid or assistance in whole or in part from the Government, or from any body under the control of the Government ;

(*b*) "Appropriate Authority" means, the Medical Council of India, the Dental Council of India, the Central Council of Indian Medicine, the All India Council of Technical Education, and includes any other authority established by law that governs or controls the conduct of a particular professional course or educational discipline ;

(c) " Creamy Layer " means the category of ' Creamy Layer ' as declared by the Social Justice, Cultural Affairs and Special Assistance Department of the Government, on the basis of income, by general or special orders, issued from time to time;

(d) " De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*)" means the Tribes declared as such by the Government, from time to time;

(e) " Government " means the Government of Maharashtra;

(f) " Minority Educational Institution " means a Private Professional Educational Institution administered, managed and controlled by a minority, and shall include any such educational institution declared by the Government to be an institution entitled to enjoy the protection granted under clause (*1*) of article 30 of the Constitution;

(g) " Nomadic Tribes " means the Tribes wandering from place to place in search of their livelihood, as declared by the Government, from time to time;

(h) " Other Backward Classes " means any socially and educationally backward classes of citizens as declared by the Government and includes Other Backward Classes declared by the Government of India in relation to the State of Maharashtra;

(i) " Private Professional Educational Institution " means any College, School, Institute, Institution or other body, by whatever name called, conducting any professional course or courses approved or recognized by the Appropriate Authority and affiliated to any University, but shall not include any such institution established, maintained or administered by the Central Government, any State Government, any local authority or institution declared to be Deemed University under section 3 of the University Grants Commission Act, 1956; 3 of 1956.

(j) " Professional Course " means any educational course of study notified as such, from time to time, by the Government in the *Official Gazette;*

(k) " prescribed " means prescribed by the rules framed by the Government under this Act;

(l) " Reserved Category " means the category of candidates belonging to—

(i) the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes;

(ii) the De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, and Other Backward Classes and who are not falling in Creamy Layer;

(*m*) "Sanctioned Intake" means the total number of seats sanctioned or approved by the Appropriate Authority for admitting candidates in a single academic year in each Professional Course of study or discipline in a Private Professional Educational Institution ;

(*n*) "Scheduled Castes" and "Scheduled Tribes" shall have the meanings respectively assigned to them in clauses (*24*) and (*25*) of article 366 of the Constitution ;

(*o*) "Unaided Private Professional Educational Institution" means a Private Professional Educational Institution, not being an Aided Private Professional Educational Institution ;

(*p*) "University" means the Maharashtra University of Health Sciences constituted under the Maharashtra University of Health Sciences Act, 1998, or any other University constituted or deemed to have been constituted under the Maharashtra Universities Act, 1994, but does not include any institution declared to be Deemed University under section 3 of the University Grants Commission Act, 1956. Mah. X of 1999. Mah. XXXV of 1994. 3 of 1956.

Applicability.

3. This Act shall apply to all Private Professional Educational Institutions in the State, excluding the Minority Educational Institutions.

Reservation in Aided Private Professional Educational Institutions.

4. (*1*) In every Aided Private Professional Educational Institution, seats equal to fifty per cent. of the Sanctioned Intake of each Professional Course shall be reserved for candidates belonging to the Reserved Category.

(*2*) The seats reserved for candidates belonging to the Reserved Category under sub-section (*1*) shall be filled in by admitting candidates belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes, respectively, in the proportion specified in the Table below :—

TABLE

Description of Caste/Tribe/Category/ Class of Reserved Category	Percentage of reservation
(1) Scheduled Castes and Scheduled Castes converts to Buddhism	13 %
(2) Scheduled Tribes	7 %
(3) De-notified Tribes (A)	3 %
(4) Nomadic Tribes (B)	2.5 %
(5) Nomadic Tribes (C)	3.5 %
(6) Nomadic Tribes (D)	2 %
(7) Other Backward Classes	19 %
Total ..	50 %

Note.—The candidates belonging to the Special Backward Category shall be considered from and out of their respective original/parent Reserved Category such as Other Backward Classes :

Provided that, if candidates belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (A), Nomadic Tribes (B), Nomadic Tribes (C), Nomadic Tribes (D) or Other Backward Classes are not available to fill in the seats reserved for the said Castes, Tribes or Classes, in the same academic year, the seats shall be filled in, in such manner as may be specified, by Government by issuing an Order in the *Official Gazette*, from time to time.

Explanation.—For the purposes of this section,—

(*i*) " De-notified Tribes (A) ", " Nomadic Tribes (B) ", " Nomadic Tribes (C) " and " Nomadic Tribes (D) " shall mean such Tribes or sub-Tribes, declared by Government, by general or special orders issued in this behalf, from time to time, to be " the De-notified Tribes (A) ", " Nomadic Tribes (B) ", " Nomadic Tribes (C) " and " Nomadic Tribes (D) ";

(*ii*) " Special Backward Category " means socially and educationally backward classes of citizens declared as " Special Backward Category " by the Government.

Reservation in Unaided Private Professional Educational Institutions.

5. (*1*) In every Unaided Private Professional Educational Institutions, the seats to be reserved for candidates belonging to the Reserved Category shall be such as may be notified by the Government from time to time in the *Official Gazette,* but shall not exceed fifty per cent. of the Sanctioned Intake of any particular Professional Course.

(*2*) Out of the seats reserved under sub-section (*1*) for the candidates belonging to the Reserved Category, the seats to be filled in by admitting candidates belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes, respectively, shall be in the same *inter se* proportion, and in the manner, specified in sub-section (*2*) of section 4.

Irregular admissions void.

6. Any admission made in contravention of the provisions of this Act shall be void.

Penalty.

7. Whoever contravenes the provisions of this Act or the rules made thereunder shall, on conviction, be punished with an imprisonment which may extend to three years and with a fine which shall not be less than twenty lakh rupees but which may extend to one crore rupees.

Protection of action taken in good faith.

8. No suit, prosecution or other legal proceedings shall lie against any authority or person for anything done or purported to have been done in good faith in pursuance of the provisions of this Act or the rules made thereunder.

Power to make rules.

9. (*1*) The Government may, by notification in the *Official Gazette*, make rules to carry out the purposes of this Act.

(*2*) Every rule made under this Act shall be laid, as soon as may be, after it is made, before each House of the State Legislature, while it is in session for a total period of thirty days, which may be comprised in one session or in two or more successive sessions, and if, before the expiry of the session in which it is so laid or the sessions immediately following, both Houses agree in making any modification in the rule or both Houses agree that the rule should not be made, and notify their decision to that effect in the *Official Gazette*, the rule shall, from the date of publication of such decision in the *Official Gazette*, have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be; so, however, that any such modification or annulment shall be without prejudice to the validity of anything previously done or omitted to be done under that rule.

Provisions of the Act to be in addition to any other law.

10. The provisions of this Act shall be in addition to and not in derogation of the provisions contained in any other law for the time being in force.

Provisions not to prohibit Minority Educational Institutions from making reservations.

11. Notwithstanding anything contained in any other provisions of this Act, any Minority Educational Institution, whether aided or not, may provide for reservation in admissions to Professional Courses for candidates belonging to the Reserved Category.

Power to remove difficulty.

12. (*1*) If any difficulty arises in giving effect to the provisions of this Act, the Government may, as occasion arises, by an order published in the *Official Gazette*, do anything not inconsistent with the provisions of this Act, which appears to it to be necessary or expedient for removing the difficulty :

Provided that, no such order shall be made after the expiry of a period of two years from the date of commencement of this Act.

(*2*) Every order made under this section shall be laid, as soon as may be, after it is made, before each House of the State Legislature.

Mah. Ord. V of 2006. **13.** (*1*) The Maharashtra Private Professional Educational Institutions (Reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes) Ordinance, 2006, is hereby repealed. Repeal of Mah. Ord. V of 2006 and saving.

(*2*) Notwithstanding such repeal anything done or any action taken (including any notification or order issued), under the said Ordinance, shall be deemed to have been done, taken or issued, as the case may be, under the corresponding provisions of this Act.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

UNIVERSITY
30 2009
(17)

महाराष्ट्र शासन

क्र. बीयुसी-२००९/(२३/०९) मशि-५
उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२.
दिनांक :- २३ जानेवारी,२००९.

प्रति,
कुलसचिव,
सर्व अकृषि विद्यापीठे, SNDT

(146)

विषयः- अनुसूचित जाती/जमातीच्या आरक्षणासंदर्भातील अंमलबजावणीबाबतच्या मार्गदर्शक तत्वे.

उपरोक्त विषयाचे अध्यक्ष, विश्वविद्यालय, अनुदान आयोग नवी दिल्ली यांचे दिनांक २४/११/२००८ चे अर्ध शासकीय पत्र व त्यासोबतच्या मार्गदर्शक तत्वांची प्रत सोबत जोडली आहे. त्यासंदर्भात आवश्यक ती कार्यवाही तात्काळ करावी व अहवाल शासनास सादर करावा ही विनंती.

(गो. पां. जगताप)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रतः शिक्षण संचालक,उच्च शिक्षण,महाराष्ट्र राज्य.,पुणे.

Copy to R/Madam i/c
PVC Sir
Director BWD
Reg's Desk
GAD
Sh Pai
Deputy Reg. SB cell – to pl circulate to all concerned.
30/1/09

देव थोरात
अध्यक्ष
Sukhadeo Thorat
Chairman

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
बहादुर शाह ज़फर मार्ग, नई दिल्ली-110 002
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADUR SHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI - 110 002
OFF (011) 23239628
(011) 23221313
FAX (011) 23231797
E-mail thoratsukhadeo@yahoo.co.in
skthorat@ugc.ac.in

D O No. F. 1-27/2008 (SCT)

November 24, 2008

Dear Dr. Shankaran,

10 DEC 2008

The Central Government, in exercise of the powers vested under Section 20 (1) of the UGC Act, 1956, has directed the UGC to ensure effective implementation of the Reservation Policy in the Central Universities, State Universities and those of Institutions Deemed to be Universities receiving grant-in-aid from the public funds except in Minority Institutions under Article 30 (1) of the Constitution. In compliance with this direction of the Government, the UGC had issued guidelines for strict implementation of Reservation Policy for SC/ST in Universities, Deemed to be Universities, Colleges and other Institutions and Centres receiving grant-in-aid from the public fund, vide letter No. F. 1-5/2006 (SCT) dated 25.8.2006 (copy attached for ready reference). All the Universities and Colleges were directed to adopt these guidelines by appropriate resolution by the respective Governing / Executive Bodies / Syndicate / Senate etc. for effective implementation of Reservation Policy

The Central Universities are receiving 100% grants from the Central Government / UGC and they have to follow the Reservation Policy of the Government of India for SCs/STs in toto i.e. 15% for SCs and 7.5% for STs in the matter of teaching and non-teaching posts as well as admissions to all level courses. However, State Universities including its affiliated / constituent Colleges and other institutes functioning within the State may follow the percentage of reservation for SC/ST as prescribed by the respective State Government.

I shall be grateful if you could send the present status of implementation of Reservation Policy for SCs/STs in your State in respect of teaching posts of Lecturers, Readers, Professors or whatever other nomenclature the posts are known and to all posts of non-teaching staff in all the Universities, Colleges and other grant-in-aid or research institutions and Centres as well as admissions to all level courses by 1st December, 2008.

With regards,

Yours sincerely,

(Sukhadeo Thorat)

Dr. Joyce Shankaran
Additional Chief Secretary
Technical & Higher Education Department
Government of Maharasthra
Mantralaya, Annexe Building
Mumbai - 400 032.

Encls: As above.

SNO. 2CF884

26

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
35, फिरोज़शाह रोड,
नई दिल्ली-110 001
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
35, FEROZE SHAH ROAD
NEW DELHI-110 001

No.F. 1-5/2006(SCT) August, 2006

25 AUG 2006

The Registrar
All Central Universities / State Universities; Deemed to be University and others, list as per attached. (262)

Subject : For Strict observation of Reservation Policy of the Government in Universities, Deemed to be Universities, Colleges and other Grant-in- Aid Institutions and Centres.

Sir,

I am directed to enclose herewith a copy of the new guidelines on the above mentioned subject for implementation by your institution under intimation to the Commission.

Yours faithfully,

(Sharanjit Singh)
Deputy Secretary

Encl: As above

प्रेषित
ISSUED

GUIDELINES
FOR

STRICT IMPLEMENTATION OF RESERVATION POLICY OF THE GOVERNMENT IN UNIVERSITIES, DEEMED TO BE UNIVERSITIES, COLLEGES AND OTHER GRANT-IN-AID INSTITUTIONS AND CENTERS

ज्ञान-विज्ञानं विमुक्तये

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
NEW DELHI
2006

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION

UGC GUIDELINES
FOR STRICT IMPLEMENTATION OF
RESERVATION POLICY OF THE GOVERNMENT
IN UNIVERSITIES, DEEMED TO BE UNIVERSITIES, COLLEGES
AND OTHER GRANT-IN-AID INSTITUTIONS AND CENTERS.

1. Central Government has been issuing various instructions from time to time for implementing the Reservation Policy of the Government; and UGC being an autonomous statutory body, under the administrative control of the Ministry of Human Resource Development, is under directions from the Government to strictly implement the said instructions by all grant-in-aid institutions.

2. **Central Government, Ministry of Human Resource Development (Dept. of Secondary & Higher Education), vide their Order No. F.No.6-30/2005 U-5 dated 6th December, 2005 issued the following directions to the University Grants Commission:-**

   WHEREAS Article 46 of the Constitution states that, "The State shall promote, with special care, the education and economic interests of the weaker sections of the people, and, in particular of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes, and shall protect them from social injustice and all forms of social exploitation.

   AND WHEREAS, the policy of the Central Government is that in the Central Universities and Institutions which are Deemed to be Universities receiving grants-in-aid from the public exchequer, the percentage of reservation in admissions and recruitments in teaching and non-teaching posts is to be 15% for Scheduled Castes and 7.5% for Scheduled Tribes.

   AND WHEREAS, the University Grants Commission, New Delhi hereinafter referred to as UGC, is a statutory autonomous organization responsible for implementation of policy of the Central Government in the matter of admissions as well as recruitment to the teaching and non-teaching posts in the Central Universities and Institutions which are Deemed to be Universities;

   And WHEREAS, the UGC has failed to ensure effective implementation of the reservation policy in the Central Universities and grantee Institutions which are deemed to be Universities.

   NOW, THEREFORE, in exercise of the powers vested under Section 20(1) of the University Grants Commission Act, 1956 the Government hereby directs the UGC to ensure effective implementation of the reservation policy in the Central Universities and those of Institutions Deemed to be Universities receiving aid from the public funds except in minority Institutions under Article 30(1) of the Constitution.

3 The instructions issued by the Government are statutory in nature, as per the judgment of the Hon'ble Supreme Court in the case of ***Indira Sahney v. Union of India & Ors*** (AIR 1993 SC 447), since these instructions are issued for the purposes of implementing Constitutional [Article 16 (4)] provisions.

4. UGC with the mandate of maintaining the standards of higher education has been issuing guidelines from time to time, regarding adequate representation of teaching and non-teaching staff as well as of students [Article 15 (4), 16 (4), 46 & 253], belonging to SC/ST communities, in all the Universities, Deemed to be Universities, Colleges, and other grant-in-aid or research Institutions and Centers. It has now become necessary to consolidate these guidelines, the following policy Guidelines are issued.

5. All the Universities, Deemed to be Universities, Colleges, and other grant-in-aid or research Institutions and Centers are hereby directed to adopt these guidelines by appropriate resolution by the respective Governing/Executive Bodies/Syndicate/Senate etc. for effective implementation of these guidelines.

6. **Coverage and Applicability:**

(a) Reservation is applicable to all teaching posts such as the posts of Lecturers, Readers, Professors, or by whatever other nomenclature the posts are known, and to all posts of non-teaching staff of all the Universities, Deemed to be Universities, Colleges, and other grant-in-aid or research Institutions and Centers;

(b) Reservation is also applicable to all admissions to Undergraduate, Postgraduate, M.Phil and Ph.D courses of educational Institutions referred to in clause (a) above;

(c) In the cases of reservations referred to in clause (a) above, the Instructions issued by the Central Government for grouping of posts shall be resorted to wherever applicable, especially when more than one University functions under a single Act, or several colleges function under one University; grouping of posts are mandatory if the posts concerned are transferable on an inter-university or inter-college levels. The practice of creating department-wise cadres, which tends to create single posts or cadres with artificially reduced number of posts in order to avoid reservation, is strictly forbidden;

(d) In the cases of reservations referred to in clause (b) above, the Instructions issued by the Central Government with regard to reservation for implementing Article 16 (4) of the Constitution of India are strictly applicable to all central or any other special quota, permitted under any existing rules all the educational Institutions referred to in clause (a) above, shall also apply to admissions of candidates to those Institutions.

(e) Relaxation & concession in respect of educational qualification, age, experience and qualifying marks/standard etc. will be as per existing government rules in all cases of admissions, recruitments, appointments, promotions and other assignments of entitlements to the members of SC/ST.

7. **Extent of Reservation:**

(a) In all the educational Institutions referred to in clause 6 (a) above, the extent of reservation applicable is 15% for SC and 7.5% for ST;

(b) Without prejudice to the provisions contained in the clause (a) above, in all the educational Institutions referred to in clause (a) above, and functioning within any State shall follow the percentage of reservation prescribed by the respective State Government.

(c) No restriction of percentage is applicable while filling-up of back-log/short-fall vacancies of SC/ST.

8. **Procedure to be followed in matters of reservation for teaching as well as non-teaching staff:**

(a) Without prejudice to any procedure prescribed under various Instructions from the Central Government from time to time, the following guidelines are to be followed:

(i) SC/ST candidates should be interviewed separately;

(ii) One member of the interview Committee shall belong to the SC/ST category;

(iii) All the SC/ST candidates selected according to their position in the combined general merit list shall not be counted for covering the prescribed percentage of reservation;

(iv) Rules of reservation are applicable both for direct recruitment as well as for promotion. If in internal promotion in feeder cadre candidates are not available, in that situation such positions be declared open and advertised in order to fill up the posts and fulfill reservation.

(v) The Roster, 40-point or 100-point as the case may be, shall be applied to the total number of posts in cadre only, (*R.K. Sabharwal v. State of Punjab,* (AIR 1995 SC 1371); cadre is best indicated by seniority list governing the members with the same pay-scale;

(vi) Total number of vacancies shall be calculated, and Roster as referred above shall be applied only excluding the back-log vacancies, if any;

(vii) Percentage of reservation shall be applied separately for each recruitment year, and not whenever the vacancies arise, or interviews take place, or recruitment/appointment is made;

9. **Procedure to be followed in matters of reservation for admission:**

(a) All the procedures prescribed under various instructions from the Central Government from time to time, as referred to in sub-clause (a) of clause 8 above, shall be applicable *mutatis mutandis* to matters of admission of students referred to in all the educational institutions referred to in clause 6(a) above.

(b) In cases of admissions, sub-clauses (i) to (iii) of clause (a) above would only be applicable; and sub-clauses, (iv) to (vii) are not applicable;

(c) In cases of admissions, the following procedures are also to be followed:

(i) No SC/ST student can seek admission or claim reservation, unless he/she appears in national or State/common or University/Institution tests held for the purpose, in order to avail the quota of seats reserved for them, by the educational Institutions referred to in sub-clause (a) of clause 6 above;

(ii) In cases, where National or Common/State or University/Institution test is not prescribed as necessary for selecting candidates for admission, the SC/ST candidates seeking admissions, shall be arranged in the order of merit among themselves, as per the merit position obtained in the qualifying examination;

(iii) Rules of reservation are applicable for under-graduate as well as post-graduate levels and research degrees;

(iv) Percentage of reservation shall be applied separately for each academic year, and not whenever interviews take place, or recruitment is made;

(v) Rules of interchangeability among SC-s and ST-s are applicable, wherever necessary to fill-up the number of vacant seats;

(vi) In case no eligible reserved candidates are available, the vacant seats in the reserved quota shall not be filled by any non SC/ST candidates. Every effort shall be made to re-advertise for wider publicity in the leading national news papers;

(vii) Advance special (short term) coaching with assistance from UGC may be introduced for prospective SC/ST students;

(viii) In the Universities where central Registration for admission of SC/ST students has been introduced, all admission process must be completed at the central level itself, and the assigned Colleges, Institutes or Centers as the case may be only permitted to make attempts to fill in the vacant SC/ST seats, at their instance;

(ix) All institutions referred to in sub-clause (a) of clause (6) should give the maximum possible encouragement and support to girls of SC/ST in admission.

10. **Annual Report:**

(a) All the Institutions referred to in sub-clause (a) of clause 6 above shall submit reports about the implementation of these guidelines annually by 15th February of the following year in the prescribed format, attached to these Guidelines to the Deputy Secretary, SCT Division, University Grants Commission, New Delhi with a copy each to the Ministry of Human Resource Development or the Department of Education of the concerned State Government.

(b) All applications for grant-in-aid, shall be accompanied by the reports on the implementation of these guidelines during the previous recruitment or academic year, as the case may be;

(c) Reports as referred to in sub-clause (a) should assist UGC to re-adjust or reduce the extent of demand for grant-in-aid for the following academic year, at least in proportion to the deficiency in implementation of these guidelines during the previous recruitment/ academic year.

(d) A separate chapter in the annual report published by the Institutions should be provided to explain the steps undertaken and the results accomplished for bringing the level of performance of SC/ST to general level during the year.

11. **Admission to Hostel Accommodations:**

The percentage of reservation referred above under the head 'percentage' shall be strictly observed for admission to the hostels. Additional percentage of seats may be provided for the girl students of these communities. No rent shall be charged from the students of these communities;

12. **Staff Houses**:

The percentage of reservation for Staff Quarters, transit Houses, teacher's hostels etc. shall be commensurate with the quantum of reservation as prescribed in paragraph 7 above.

13. **Liaison Officer**:

Each University/Institution shall appoint a Liaison Officer, who is not below the rank of a Deputy Secretary of the concerned State or Central Government and will be responsible for monitoring the implementation of reservation under these guidelines.

14. **SC/ST Cell:**

All the Universities/Institutions referred to in sub-clause (a) of paragraph 6 above shall establish an SC/ST Cell in order to process the grievances of the members of these communities. The SC/ST Cell shall function under the overall supervision of the Liaison Officer.

15. **Advisory Committees:**

Advisory Committees with Vice Chancellor/ Principal as Chairman be constituted to review the implementation of reservation policy in admission and capacity building programmes for SC/ST for their successful passing in examinations. The Committee should meet at least once in a quarter and action taken on decisions reviewed in the next meeting.

16. **Amendments to existing University Acts and Statutes**:

Action should be initiated by the Universities so as to effect necessary amendments to their Acts/Statutes for the statutory support for reservation in admission, appointments to teaching and non-teaching posts and representation of SC/ST in their bodies like Syndicate Executive Council, Academic Council, Selection Committees, etc.

17. **Miscellaneous:**

The above policy guidelines are minimum prescribed for observation of the reservation policy for SC/ST. The University/Institutions are free to provide additional benefits to these categories with the approval of their Board of Governors/Executive Councils etc.

—————— ****** ——————

महाराष्ट्र राज्यातील सर्व अकृषी विद्यापीठातील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गांस तसेच खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी जागा आरक्षित ठेवण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-२०१९/प्र.क्र. २२/विशि-३
हुतात्मा राजगुरू चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक:- ८ मार्च, २०१९.

संदर्भ :-

१) विधी व न्याय विभागाचा सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२, दि. ३० नोव्हेबर, २०१८.

२) सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र.राआधो-४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. १२ फेब्रुवारी, २०१९.

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) नागरिकांच्या वर्गांच्या प्रगतीसाठी राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशाकरिता जागांच्या आरक्षणासाठी आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या आणि पदांच्या आरक्षणासाठी आणि तत्संबंधित किंवा तद्नुषंगिक बाबींची तरतुद करण्यासाठीचा अधिनियम उपरोक्त संदर्भ क्रमांक १ अन्वये महाराष्ट्र शासनाच्या दि. ३० नोव्हेंबर, २०१८ च्या राजपत्रामध्ये प्रसिध्द करण्यात आलेला आहे. सदर अधिनियमातील मुद्दा क्र. ४ (१) (क), अन्वये राज्यातील अनुदानित तसेच विनाअनुदानित शैक्षणिक संस्थामधील प्रवेशाच्या एकूण १६% जागा मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) नागरिकांच्या प्रवर्गासाठी आरक्षित करण्यात आल्या आहेत.

तसेच संदर्भ क्रमांक २ च्या शासन निर्णयान्वये महाराष्ट्र राज्यातील खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी शासकीय सेवा व शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता १०% जागा आरक्षित करण्याबाबत आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. तसेच सदर शासन निर्णयातील मुद्दा क्र. ४ अन्वये शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाबाबतचे आवश्यक आदेश सर्व संबंधीत विभागांनी तात्काळ निर्गमित करण्याबाबत आदेशित करण्यात आले आहे.

सामान्य प्रशासन विभागाने उपरोक्त शासन निर्णयान्वये आदेशीत केल्यानुसार मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गांस १६% जागा तसेच खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी १०% जागा महाराष्ट्र राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता आरक्षित करण्याबाबत या विभागाच्या अधिनस्त असलेल्या सर्व सार्वजनिक अकृषी विद्यापीठांना निर्देश देण्याकरिता याबाबतचे शासन परिपत्रक निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

उपरोक्त संदर्भ क्रमांक १ व २ ला अनुसरुन महाराष्ट्र राज्यातील सर्व सार्वजनिक अकृषी विद्यापीठातील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गांस १६% जागा तसेच खुल्या प्रवर्गातील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी १०% जागा आरक्षित ठेवण्यात याव्यात.

२. शासनाने निर्धारित केलेले शैक्षणिक संस्थातील प्रवेशामधील सदर आरक्षण राज्यातील उच्च व तंत्र शिक्षण विभागातंर्गत येणाऱ्या अल्पसंख्यांक शैक्षणिक संस्थाखेरीज सर्व अकृषी विद्यापीठे, अभिमत विद्यापीठे, विधी विद्यापीठे, स्वयं अर्थसहाय्यित विद्यापीठे, त्यांच्याशी संलग्नीत असणारी सर्व अनुदानित व विनाअनुदानित महाविद्यालये व स्वायत्त महाविद्यालये यांना लागू होईल. सदर आदेशाची प्रभावी अंमलबजावणी होईल हे पाहण्याची जबाबदारी संबंधित विद्यापीठांची राहील.

३. शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेशासाठी विद्यापीठांनी/संस्थांनी नियम / परिनियम तयार केले असतील आणि त्यामध्ये विविध सामाजिक घटकांचे आरक्षण दर्शविण्यात आले असेल तर या आरक्षणाच्या अनुषंगाने त्या नियमात/ परिनियमात संबंधितांनी विहित कार्यपध्दतीनुसार आवश्यक त्या सुधारणा तातडीने कराव्यात.

४. सर्व विद्यापीठांना सूचित करण्यात येते की, त्यांनी सदरचे परिपत्रक त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या सर्व शैक्षणिक संस्थांच्या निदर्शनास आणून द्यावे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करुन देण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०१९०३०८१४४०३०९२०८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SIDDHARTH
KHARAT

Digitally signed by SIDDHARTH KHARAT
DN: c=IN, st=Maharashtra,
2.5.4.20=6f8cb55012423727bece629d954713c1ec2962a9ca9b90964317
0e56321cfd24, postalCode=400032, street=MANTRALAYA,MUMBAI,
serialNumber=22c1b7c1413e77554a8e64cbc60b74fb6471605c32acf8b9
b51b2b018fefdc0b, ou=H AND TED, o=GOVERNMENT OF
MAHARASHTRA, cn=SIDDHARTH KHARAT
Date: 2019.03.08 14:43:01 +05'30'

(सिध्दार्थ खरात)
सहसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे विशेष कार्यअधिकारी, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. सचिव,उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक.
६. सर्व अकृषी विद्यापीठांचे कुलगुरु / कुलसचिव.
७. सर्व विधि विद्यापीठांचे कुलगुरू/ कुलसचिव.